

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โนราเป็นนาฏยศิลป์ที่จัดเป็นละครจำประเภทหนึ่ง นิยมแสดงในภาคใต้ของประเทศไทย เป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของคนในภูมิภาคได้เป็นอย่างดี การแสดงชนิดนี้ได้มีปรากฏมาช้านาน แต่ไม่สามารถกล่าวได้ชัดเจนว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร เนื่องจากหลักฐานอ้างอิงที่กล่าวไว้เป็นเพียงตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมา ซึ่งต่างก็มีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม โนราเป็นศิลปะการแสดงที่ได้รับความนิยมนตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การแสดงโนราประกอบด้วย การร้อง การรำ และการแสดงเป็นเรื่อง ผู้แสดงโนราซึ่งเป็นชายล้วนจะรวมกลุ่มกันเป็นคณะ มีนายโอง หรือโนราใหญ่เป็นหัวหน้าทำหน้าที่บริหารคณะ และเป็นนักแสดงที่มีความสำคัญในการแสดงมากที่สุด มีสมาชิกอีกประมาณ 10 - 12 คน ประกอบด้วยนางรำ หัวจุกโนรา พราณ หมอทบโอง และลูกคู่หรือนักดนตรี

วงดนตรีพื้นเมืองที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการแสดงโนรา ประกอบด้วย กลองทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ แตรหรือแกระ การแต่งกายของโนรามีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือ ใช้ผ้ายาวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าพุ่งโจงกระแบนคล้ายหยักครึ่งปล้อยทางหงส์ด้านหลังทับกางเกงหรือ "สนับเพลา" ประดับด้วย หน้าผ้า ผ้าห้อยหน้า ปั้นหม่อง ร่างกายท่อนบนตกแต่งด้วยเครื่องลูกบิดจำนวน 5 ชิ้น คือ ปาหรือสายปา 2 ชิ้น พานโครงหรือรอบอก 1 ชิ้น และบั้งคอ 2 ชิ้น ประดับด้วยสายพาด หรือสายสังวาล สายคอ ปีกนกแอ่น กำไลต้นแขน กำไลปลายแขน สวมเล็บข้างละ 4 นิ้ว ยกเว้นนิ้วโป้ง มีหางทำด้วยเขาควางร้อยลูกบิดห้อยเป็นระย้าคาดสะเอวด้านหลังเรียกว่า "ปีก" และสวมเทริดเป็นเครื่องประดับศีรษะ เรียกการแต่งกายลักษณะนี้ว่า "ชุดเครื่องต้น"

ลักษณะการแสดง โนราจะอวดลีลาทำรำในลักษณะต่าง ๆ ความคู่ไปกับการร้อง ดันด้วยกลอง 4 , 6 และ 8 โดยมีลูกคู่คอยบรรเลงดนตรี และร้องรับ แต่เดิมการแสดงโนรากระทำกันบนพื้นดินปูด้วยเสื่อค้ำ ต่อมาได้ปลูกสร้างเป็นโรงโนรามีเวทียกพื้นสูงประมาณ 1.50 เมตร มีฉากหลังสำหรับกันแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ส่วนหน้าใช้สำหรับเป็นที่แสดง และที่นั่ง

ดีเครื่องของถูกๆ พื้นที่สวนหลังใช้สำหรับเป็นที่แต่งตัว เปลี่ยนเสื้อผ้า และเป็นที่พักผ่อนของนักแสดง

โนอาเป็นศิลปินการแสดงที่มีบทบาทต่อกิจกรรมในสังคมชาวบิกซี้ได้ มาตั้งแต่อดีตสืบมาจนถึงปัจจุบัน มีความผูกพันกับการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นบิกซี้ได้อย่างแนบแน่น จากการศึกษาพบว่าการแสดงโนอาที่ได้รับเชิญให้ไปแสดงในโอกาสต่าง ๆ นั้น สามารถจำแนกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. แสดงเพื่อพิธีกรรม เป็นการแสดงโนอาที่มีพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณบรรพบุรุษ และเรื่องไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การทำโนอาโองครุ จำกับบนหรือจำแก้เหมรุษ เป็นต้น

2. แสดงเพื่อความบันเทิง เป็นการแสดงโนอาเพื่อความสนุกสนาน สร้างความบันเทิงให้กับคนดูในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลประจำปี งานประเพณี และงานวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ ตลอดจนงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันของคนบิกซี้ได้ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

เนื่องจากโนอาเป็นศิลปะการแสดงที่มีอิสระในการพัฒนาปรับปรุงการแสดง ทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติ และรูปแบบการแสดงบางประการที่ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและมีผลกระทบต่อการแสดงโนอาอย่างชัดเจนที่สุดคือ มีโนอาผู้หญิงเกิดขึ้น (แต่เดิมโนอามีเฉพาะผู้ชายเท่านั้น) เมื่อโนอาผู้หญิงสามารถสร้างความนิยมได้มาก จนกลายเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อคณะโนอามากขึ้นตามลำดับ มีโนอาผู้หญิงหลายคนได้รับการยอมรับยกฐานะขึ้นเป็นนายโองโนอา ทั้งคณะออกทำการแสดงจนประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วภาคใต้ เช่น คณะโนอาห้วยริน - ภูเขาดี คณะโนอาประดับ - สังวาลย์ คณะโนอาอวยประดิษฐ์ศิลป์ เป็นต้น

จากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้พบว่า โนอามีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาลักษณะรูปแบบการแสดงบางประการควบคู่มากับการพัฒนาการของโนอาผู้หญิง ดังนี้

จากหลักฐานมีโนอาผู้หญิงปรากฏขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2470 หรือประมาณ 70 ปีที่ผ่านมา แต่ไม่สามารถระบุสาเหตุของการริเริ่มฝึกโนอาผู้หญิงได้ จากหลักฐานโนอาผู้หญิงที่ปรากฏขึ้นครั้งแรก ชื่อ โนอาตลาด และโนอาเลียบ ทั้งคู่เป็นโนอาสายจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีความสามารถทางการแสดงดี แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพทำโนอามากนัก มีระยะเวลาออกแสดงเพียงช่วงสั้น ๆ แล้วเสียบหายไปโดยไม่มีทายาทสืบเชื้อสาย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2482 ได้มีโนราผู้หญิงปรากฏขึ้นอีกครั้ง ชื่อ โนราหนูวัน และ โนราหนูวาด บุตรสาวของโนราวัน (เล้า) หรือนายวัน สุขเกษม ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งคู่ได้ฝึกทำโนรากับบิดาจนชำนาญ แล้วออกแสดงร่วมกับคณะของบิดา จนประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วภาคใต้ ภายหลังทั้งคู่ได้เป็นภรรยาของโนราเต็ม ช่างเซ่ง ซึ่งเป็นโนราที่มีชื่อเสียงทางการเล่นกลอนสด หรือเล่นมุตโต แล้วได้ฝึกเล่นกลอนสดกับโนราเต็ม พร้อมกับปรับเปลี่ยนพัฒนารูปแบบการแสดงโนราให้เน้นการเล่นกลอนสด จนประสบความสำเร็จ เป็นผลให้โนราคณะอื่น ๆ เอาเป็นแบบอย่างนำมาพัฒนาคณะของตน และยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ขณะเดียวกันที่โนราหนูวัน - หนูวาด กำลังมีชื่อเสียงอยู่ในแถบจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง และสงขลา ได้มีโนราผู้หญิงมีชื่อเสียงปรากฏขึ้นที่จังหวัดชุมพร คือ โนราประดับ และโนราสังวาลย์ บุตรสาวของโนราแก้ว หรือนายแก้ว แยมไชยา โนราจังหวัดชุมพร ทั้งคู่ได้ฝึกทำโนรากับบิดา แล้วได้ร่วมกันปรับปรุงการแสดงเรื่องของโนราขึ้นใหม่ โดยนำเรื่องสมัยใหม่จากภาพยนตร์ หรือนวนิยายต่าง ๆ มาเขียนบทแสดงเรื่องแทนการเล่นจับบทออกพรวน ๆ ตามแบบโบราณ ได้เรียกการแสดงเรื่องลักษณะนี้ว่า "เล่นนิยาย" พร้อมกับได้พัฒนาปรับปรุงใจโนราให้มีมาน หลับระบายแสะฉาก ประกอบการแสดงเรื่องให้ดูสมจริงตามเนื้อเรื่อง

การแสดงเรื่อง (เล่นนิยาย) ตามแบบอย่างของโนราประดับ - สังวาลย์นี้ ได้กลายเป็นแบบอย่างการแสดงในอีกลักษณะหนึ่งที่โนราหลายคณะนำไปเลียนแบบ และยึดปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

จากความสำคัญของโนราหนูวัน - หนูวาด และโนราประดับ - สังวาลย์ ทำให้มีการฝึกหัดโนราผู้หญิงเพิ่มขึ้นอย่างจริงจัง และมีโนราผู้หญิงเพิ่มขึ้นในลำดับต่อมา เช่น โนราหนูจับ โนราพริก - อนุช โนราศรีพัน โนราวรรณภา เป็นต้น

การแสดงโนราแบบแสดงเรื่องและเล่นกลอนสด ได้กลายเป็นธรรมเนียมการแสดงโนราที่โนราทุกคณะยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เรียกการแสดงโนราในลักษณะดังกล่าวว่า "แสดงโนราแบบโบราณ"

การแสดงโนรายังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามกระแสความนิยมของสังคม โนราต่างมุ่งเน้นพัฒนาการแสดงของตน ให้มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งนี้เพื่อสร้างชื่อเสียงและรักษาความนิยมของคนดู และเพื่อความอยู่รอดในการประกอบอาชีพทำโนรา การปรับเปลี่ยนการแสดงโนราเกิดขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2500 เป็นการแสดงโนราที่นำเอาวงดนตรีลูกทุ่ง และการดำเนินทางเครื่องประกอบเพลงที่กำลังเป็นที่นิยมในขณะนั้นมาเป็นส่วนหนึ่งในการ

แสดงโนรา โดยนำมาแสดงในช่วงก่อน หรือหลังการแสดงแบบโบราณซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง ตามความเหมาะสม และเรียกการแสดงโนราในลักษณะนี้ว่า "การแสดงโนราแบบสมัยใหม่"

มีโนราผู้หญิงหลายคนตั้งคณะขึ้น แล้วยึดรูปแบบการแสดงโนราแบบสมัยใหม่ จนประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วภาคใต้ เช่น คณะโนราสายทิพย์เสน่ห์ศิลป์ คณะโนราธ่อมจิตรเจริญศิลป์ คณะโนราทองน้อยดาวรุ่ง คณะโนราพรทิพย์มณฑาศิลป์ เป็นต้น

จากรูปแบบการแสดงที่เปลี่ยนแปลงไปครั้งนี้ มีผลกระทบต่อให้การแสดงโนราแบบโบราณประสบกับความตกต่ำเสื่อมความนิยมลง โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูสงขลา (วิทยาลัยครูสงขลา หรือ สถาบันราชภัฏสงขลาในปัจจุบัน) จึงได้ริเริ่มฟื้นฟูศิลปะการแสดงโนราแบบโบราณขึ้นอีกครั้ง โดยการเชิญอุปราชาภักดิ์ (โนราฟุ่ม เทวา) และคณะ ให้มาสอนรำโนราแบบโบราณให้กับแก่นักเรียนโรงเรียนสตรีฝึกหัดครู ที่มีความสนใจในศิลปะการรำโนรา โดยมีอาจารย์สมบุญ ศรียาภัย อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูสงขลา อาจารย์วิจิตร จันทร์ภาณุและอาจารย์ปัญญา จิตต์ธรรม เป็นผู้ดำเนินการสอน เริ่มสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 จนถึงปัจจุบัน พร้อมกับนำนักเรียนที่ได้รับ การฝึกหัดออกแสดงเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ อยู่เสมอ เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ศิลปะการแสดงอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นภาคใต้ ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน

วิทยาลัยครูสงขลา (สถาบันราชภัฏสงขลาในปัจจุบัน) ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปะการแสดงโนราเป็นอย่างดี มีผลให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ นำมาเป็นแบบอย่าง จัดหลักสูตรการเรียนการสอนรำโนร่ากันอย่างแพร่หลาย อาทิเช่น วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ภาคใต้) วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง โรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตลอดจนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอีกหลายแห่ง

รูปแบบการแสดงโนราในสถาบันการศึกษาเหล่านี้ มีรูปแบบแตกต่างไปจากการแสดงของโนราอาชีพ คือ มีลักษณะการแสดงเป็นชุดสั้น ๆ คล้ายระบำ ใช้ผู้แสดงเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมกับโอกาสและสถานที่ มีการกำหนดจังหวะทำรำไว้ล่วงหน้า ผู้รำปฏิบัติทำรำตามเนื้อร้อง และทำนองเพลงที่มีลูกคู่ร้องและบรรเลงให้ การปฏิบัติทำรำและการปรับเปลี่ยนกระบวน ทำให้การนับจังหวะเป็นหลัก มีลักษณะคล้ายกับการแสดงนาฏศิลป์ไทย การจัดการแสดงมีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ศิลปะการแสดงของท้องถิ่นภาคใต้ต่อสาธารณชน มากกว่าการแสดงเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวเหมือนโนราอาชีพ

กระแสดการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงโนราแบบโบราณ ทำให้คณะโนราอาชีพบางคณะหวนกลับมาฟื้นฟูการแสดงโนราแบบโบราณขึ้นอย่างจริงจัง ทำให้ศิลปะการแสดงโนราแบบโบราณได้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้ง โนราผู้หญิงที่มีบทบาทต่อการอนุรักษ์และเผยแพร่การแสดงโนราแบบโบราณอย่างโดดเด่น ได้แก่ โนราหนูอาบ โนราสังหวาน โนราละมัย โนราสิริ โนราถวิล โนรากัลยานาฏราช และโนราปัญญาศิลป์ เป็นต้น

จากการศึกษาในเบื้องต้นนี้พบว่า การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงของโนราแต่ละยุคสมัย เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะรักษาความนิยมของคนดู และเพื่อความอยู่รอดในการประกอบอาชีพ ถึงแม้โนราจะมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงอยู่เสมอ แต่ยังคงรักษากระบวนการทำรำ และการร้องอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของโนราไว้อย่างเคร่งครัด กระบวนท่ารำ และการร้องกลอนที่ดีจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้กับโนราแต่ละคน ดังนั้นจึงพบว่า ถ้าหากโนราคนใดมีกระบวนการรำที่มีลักษณะท่ารำอ่อนช้อยสง่างาม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับจังหวะและทำนอง ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "รำดี" ก็สามารถเรียกความสนใจของคนดูได้ในเบื้องต้น เป็นฐานสำคัญสำหรับสร้างชื่อเสียงในอนาคตสืบไป

"การรำประสมท่า" เป็นกระบวนท่าพื้นฐานที่โนราใช้แสดงอวดความสามารถ ความเชี่ยวชาญในกระบวนการรำท่า อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนก่อนจะดำเนินการแสดงในลำดับต่อไป ผู้รำนี้อิสระในการสร้างสรรค์กระบวนท่ารำของตนเองขึ้นตามความถนัด และสามารถกำหนดจังหวะดนตรีให้บรรเลงไปตามกระบวนท่าและลักษณะการรำท่าของตนเองได้

จากการศึกษาการรำประสมท่าของโนราผู้หญิงหลาย ๆ คน พบว่ามีความแตกต่างกันไป มีแนวคิดและกลวิธีในการรำแตกต่างกัน ด้วยสาเหตุที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจกลุ่มโนราผู้หญิง จึงกำหนดขึ้นเป็นหัวข้อในการศึกษาวิจัยโดยมุ่งศึกษาเรื่องประวัติและพัฒนาการของโนราผู้หญิง ที่มีปรากฏตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาลักษณะการรำประสมท่าของนายโรงโนราผู้หญิงเป็นรายบุคคล เพื่อหาแนวคิดและกลวิธีการรำประสมท่า และกระบวนท่ารำที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว ตลอดจนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของโนราผู้หญิงเป็นรายบุคคลที่มีปรากฏตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์และเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับโนรา และเพื่อประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะการแสดงโนราในอนาคตสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาประวัติและพัฒนาการของในาผู้หญิง
2. ศึกษาการรำประสมท่าของนายโรงในาผู้หญิง
3. ศึกษาชีวประวัติของในาผู้หญิงที่มีผลงานดีเด่นและมีชื่อเสียงรอกภาคใต้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติและพัฒนาการของในาผู้หญิงที่มีปรากฏตั้งแต่อดีต จนถึงปี พ.ศ. 2540
2. ศึกษาแนวคิดกลวิธี และกระบวนการรำประสมท่าของนายโรงในาผู้หญิง ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้
 - 2.1 เป็นนายโรงที่มีประสบการณ์ทางการแสดงในาสืบเนื่องมาจากจนถึงปัจจุบัน ไม่น้อยกว่า 30 ปี
 - 2.2 ต้องมีความรู้ความสามารถในการแสดงในาด้านกระบวนการรำเป็นอย่างดี
 - 2.3 มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน
 ในาผู้หญิงที่คัดเลือกมาเป็นวิทยากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ในาถวิล หรือนางถวิล จำปาทอง นายโรงคณะในาถวิล สายทิดจำปาทอง ปัจจุบันอายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 107/2 ถนนอภัยบุรีรักษ์ ซอย 30 หมู่ 4 ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
3. ศึกษารวบรวมชีวประวัติในาผู้หญิงในภาคใต้ ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้
 - 3.1 เป็นนายโรงหรือในาใหญ่ หรือบางรำที่มีประสบการณ์ทางการแสดงในา ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
 - 3.2 ต้องมีความรู้ความสามารถในการแสดงในาแบบโบราณเป็นอย่างดี และได้ออกทำการแสดงทั้งในอดีตและปัจจุบัน
 - 3.3 มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายทั้งในอดีตและปัจจุบัน
 - 3.4 เป็นในาอาชีพที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ในราผู้หญิง หมายถึง ผู้หญิงที่มีความสามารถ และประสบการณ์การรำในรา และยึดการรำในราเป็นอาชีพ
2. นายโรงหรือในราใหญ่ หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าคณะ ที่มีหรือเคยมีคณะ เป็นของตนเอง
3. นางรำ หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นนักแสดงของคณะในราแต่ละคณะ มีความสามารถในการแสดงในราแบบโบราณอย่างดี
4. หางเครื่อง หมายถึง นักเดินประกอบเพลงลูกทุ่งของคณะในรา จะมีความสามารถรำในราหรือไม่ก็ได้
5. การแสดง หมายถึง ภาพรวมของการนำเสนอมผลงานการแสดงในราในแต่ละ ครั้งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ผู้รำ ลูกคู่ ชุดการรำ คนคู่ เป็นต้น
6. การรำ หมายถึง การปฏิบัติท่าทางการรำรำชุดใดชุดหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วน ประกอบย่อยของกระบวนรำต่าง ๆ
7. กระบวนรำ หมายถึง ภาพรวมของการรำในราในชุดหนึ่ง ๆ ที่มีรายละเอียด ของลักษณะการรำรำที่นำท่ารำต่าง ๆ มาปฏิบัติต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่ต้นจนจบในการรำ ชุดนั้น ๆ
8. ขั้นตอนการแสดง หมายถึง ลำดับการรำที่สื่อความหมายในลักษณะเดียวกัน ซึ่งจะจบและมีความหมายสมบูรณ์ในช่วงระยะหนึ่ง สามารถแยกออกมาจำเฉพาะหรือนำมาเรียง ลำดับเป็นกระบวนรำก็ได้
9. รำประสมท่า หมายถึง กระบวนรำในราประกอบทำนองจังหวะเพลงในลีลาท่า รำต่าง ๆ ที่คัดเลือกมาผสมผสานเรียงร้อยขึ้นเป็นกระบวนท่ารำใหม่ ตามความคิดสร้างสรรค์ของ ในราแต่ละคน โดยคำนึงถึงลักษณะรูปร่าง ความสามารถ และความถนัดของผู้รำ ให้มีรูปแบบเป็น เอกลักษณะเฉพาะตัว
10. รำออกจากจาก หมายถึง ขั้นตอนการรำออกปรากฏตัวต่อสายตาผู้ชมเป็น ครั้งแรกของการรำประสมท่า
11. รำเหิงสูง หมายถึง ขั้นตอนการรำด้วยจังหวะเพลงเหิงสูง เพื่อแสดงถึง ความพร้อมของผู้รำที่ต้องการสื่อให้ลูกคู่รับทราบความพร้อมที่รำ ในลำดับต่อไปของกระบวนรำ ประสมท่า

12. กำแพงท่า หมายถึง การรำอวดลักษณะลีลาท่ารำต่าง ๆ ประกอบกับจังหวะทำนองเพลงดนตรีล้วน ๆ โดยไม่มีคำร้องประกอบในการรำประสมท่า
13. รำนาคช้า หมายถึง การรำที่แสดงถึงการเดินเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งในทำนองจังหวะช้าอย่างสม่ำเสมอ
14. รำนาคเร็ว หมายถึง การรำรำที่แสดงถึงการเดินเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งในทำนองจังหวะเร็ว
15. รำจับระบำ หมายถึง การรำที่อวดลักษณะลีลาท่ารำต่าง ๆ ในจังหวะเพลงจับระบำ
16. รำเพลงครู หมายถึง การรำที่มีท่ากำหนดไว้เป็นแบบแผนมาตั้งแต่โบราณ ให้ผู้รำเลือกปฏิบัติตามความเหมาะสม
17. รำเพลงทับ หมายถึง การรำอวดลีลาท่ารำต่าง ๆ ในจังหวะเพลงที่มีทับเป็นเครื่องดนตรีประกอบหลัก จัดเป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงที่ผู้รำใช้อวดความสามารถเฉพาะตัว
18. การแสดงโนราแบบโบราณ หมายถึง ลักษณะการแสดงโนราที่มีลำดับขั้นตอนการแสดงดังนี้ 1 ตั้งเครื่อง 2 โหมโรง 3 กาศครู 4 ปล่อยตัวนางรำ 5 ออกตัวนายโง 6 ออกทรวาน 7 แสดงเรื่องหรือเล่นนิยาย
19. การแสดงโนราแบบสมัยใหม่ หมายถึง ลักษณะการแสดงโนราที่ประยุกต์เอาวงดนตรีลูกทุ่ง และการเดินทางเครื่องมาแสดงร่วมกับการรำโนรา โดยมีลำดับการแสดงดังนี้ ช่วงที่ 1 แสดงโนราแบบโบราณ เริ่มแสดงตั้งแต่เวลา 20.00 - 24.00 น. ช่วงที่ 2 เล่นวงดนตรีลูกทุ่งและเดินทางเครื่อง เริ่มตั้งแต่เวลา 24.00 น. เป็นต้นไป โดยใช้เวลาแสดงประมาณ 2 ชั่วโมงหรือมากกว่านั้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับ การแสดงโนราและโนราผู้หญิงจากสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสงขลา สถาบันทักษิณคดีภาคใต้ ศูนย์ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สงขลา) หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ (มหาวิทยาลัยทักษิณในปัจจุบัน) หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และกองจดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของโนราผู้หญิง ตลอดจนรูปแบบ กระบวนรำต่าง ๆ

1.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการแสดงโนรา นักวิชาการ ศิลปินโนรา และผู้ติดตามชมการแสดงโนราอย่างใกล้ชิด โดยพิจารณาคุณสมบัติทางการศึกษา อายุ ประสบการณ์ และระยะเวลาความใกล้ชิดคลุกคลีอยู่กับคณะโนราทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อ ศึกษาประวัติและพัฒนาการของโนราผู้หญิง ลักษณะและรูปแบบการรำประสมท่าของนายโรง โนราผู้หญิง ตลอดจนชีวประวัติของโนราผู้หญิงที่มีปรากฏตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.3 ติดตามสังเกตเก็บข้อมูลบันทึกภาพ และวีดิทัศน์กระบวนรำประสม ท่าของนายโรงโนราผู้หญิง

1.4 ศึกษาและฝึกปฏิบัติท่ารำกระบวนรำประสมท่า จากนายโรงโนรา ผู้หญิงด้วยตัวเอง

2. วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์เรียบเรียงผลการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ เรื่องประวัติและพัฒนาการของโนราผู้หญิง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด และกลวิธีการปฏิบัติท่ารำในกระบวนรำ ประสมท่าของนายโรงโนราผู้หญิง

2.3 วิเคราะห์รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชีวประวัติโนราผู้หญิงที่มี ผลงานทางการแสดง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

2.4 เรียบเรียงนำเสนอผลการ วิจัยโดยแบ่งเป็นบทต่าง ๆ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ประวัติและพัฒนาการการแสดงของโนราผู้หญิง

บทที่ 3 การรำประสมท่าของนายโรงโนราผู้หญิง

บทที่ 4 ประวัติและทำเนียบโนราผู้หญิงในภาคใต้

บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบประวัติและพัฒนาการของในราผู้หญิงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบหลักและวิธีการปฏิบัติที่จำเป็นในกระบวนการประกอบตัวของนายใจ

ในราผู้หญิง

3. ทำให้มีเอกสารแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของในราผู้หญิงในภาคใต้
4. ทำให้มีเอกสารข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับในราเพิ่มขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย